

РЕАЛІЗАЦІЯ ІДЕЙ ПЕДАГОГІКИ СПІВРОБІТНИЦТВА ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТАМ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У статті визначено сутність педагогіки співробітництва. Установлено, що педагогіка співробітництва сприяє підвищенню інтересу студентів до навчання та формуванню у них загальнолюдських цінностей. Висвітлено основні ідеї педагогіки співробітництва (пізнання та засвоєння істинно людського; пізнання себе; гуманізація освітнього процесу тощо). Висвітлено досвід впровадження ідей педагогіки співробітництва під час аудиторних занять з англійської мови зі студентами економічних спеціальностей на прикладі опрацювання тем "Business Propositions" та "Culture Differences". Висвітлено функції викладача під час організації навчального процесу, які полягають у формуванні мовленнєвої компетенції студентів, з одного боку, та у прищепленні молоді розуміння ідей педагогіки співробітництва – з іншого.

Ключові слова: ідеї педагогіки співробітництва, студенти, англійська мова, навчальний процес.

Гуманізація вищої освіти та орієнтація на потреби та інтереси студентів є необхідною умовою організації навчального процесу в сучасних закладах вищої освіти України. Відомо, що тільки під час плідної співпраці, взаємоповаги, прийняття цілей, запитів та інтересів особистості та відносин, що будуються на довірі суб'єктів освітнього процесу можна побудувати дійсно ефективну модель навчання.

Викладач має спрямовувати зусилля не тільки на формування у майбутніх спеціалістів знань і навичок із майбутнього фаху, але й на розвиток творчих здібностей студентів, що сприятиме вирішенню нестандартних ситуацій. Вважаємо, що досягненню цієї мети значно сприяє впровадження в освітній процес ідей педагогіки співробітництва, які дають змогу розкритись і виявити себе у навчальній діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив, що науковці неодноразово зверталися до теоретичних і практичних питань організації педагогіки співробітництва. Особливості організації навчально-педагогічного співробітництва у навчально-виховному процесі вищої школи розкрила М. Зуєва, реалізацію ідей навчального співробітництва у професійній діяльності вчителя молодших класів висвітлено у працях В. Дволучанської, застосування ідей педагогіки співробітництва у військових закладах освіти розглядалося І. Цикрою та І. Кулідою, парадигми насильницького та ненасильницького управління у виховному процесі висвітлив В. Калошин. Водночас вважаємо, що впровадження ідей співробітництва під час вивчення студентами іноземних мов недостатньо висвітлене у науковій літературі.

Мета статті – висвітлення досвіду реалізації ідей співробітництва під час викладання англійської мови студентам економічних спеціальностей.

Для досягнення поставленої мети вважаємо за необхідне вирішити такі завдання:

- розкрити поняття 'педагогіка співробітництва';
- висвітлити основні ідеї педагогіки співробітництва;
- представити досвід впровадження ідей педагогіки співробітництва у навчальний процес.

Під час дослідження необхідно зазначити, що засновником педагогіки співробітництва вважають доктора психологічних наук, академіка Ш. Амонашвілі, який підкреслював, що основна ідея навчання має бути спрямована проти авторитарності в освіті та вихованні. Його ідею підтримали інші педагогічно-новатори, до яких можна зарахувати С. Соловейчука, С. Лисенкова, В. Шаталова, І. Волокова, С. Львіна та інших. Сутність педагогіки співробітництва науковці вбачають у створенні та організації педагогом міжособистісної взаємодії, яка має проходити у доброзичливій і приємній атмосфері [4, с. 2].

До основних ідей педагогіки співробітництва зараховують такі:

- пізнання та засвоєння істинно людського;
- пізнання себе;
- надання здобувачам освіти можливості виявити себе під час заняття;
- збіг інтересів молодих людей із загальнолюдськими інтересами;
- гуманізація освітнього процесу;
- створення позитивних установ на навчання;
- розвиток громадянської та соціальної позиції осіб, що навчаються.

Як підкреслюють І. Цікра та І. Куліда, педагогіка співробітництва характеризується зміною авторитарного середовища на атмосферу радості, оптимізму та гуманізму [4, с. 7; 5, с.170; 6, с. 172].

Під час реалізації ідей педагогіки співробітництва діяльність викладача та студентів має бути органічною, адже, як вдало підкреслила М. Зуєва, ефективність діяльності викладача визначається продуктивністю діяльності студентів. Причому суб'єктність викладача передбачає ставлення педагога до студента як до самоцінності [3, с. 158].

Враховуючи специфіку Харківського національного економічного університету імені С. Кузнеця, викладанню англійської мови приділяється дуже велика увага. Метою курсу «Англійська мова спеціального

вжитку» є не тільки формування спеціальних знань та вмінь, які допоможуть студентам вільно почуватися під час проведення переговорів, складання та підписання контрактів, але й прищеплення студентам загальнолюдських цінностей, толерантного та дбайливого ставлення один до одного, поваги до думки інших людей. Перед викладачем постає завдання навчити молодих людей спілкуватися, коректно ставитися один до одного, шукати компроміси з бізнес-партнерами тощо.

Розглянемо шляхи впровадження ідей співробітництва під час вивчення усної теми "Business Proposition". Як і в будь-якій діяльності, що спрямована на розвиток усного мовлення, доцільно спочатку підготувати студентів до опрацювання цієї теми. Для цього викладачем організується своєрідний *brainstorm*: студенти мають запропонувати слова та словосполучення, які можуть бути корисними для обговорення цієї теми. Зазначимо, що студенти пропонують варіанти як українською, так і англійською мовами, тоді як на дошці всі лексичні одиниці записуються англійською. Запис лексичних одиниць на дошці дає змогу студентам візуалізувати сприйняття інформації та краще запам'ятати нові слова. Після цього ми просимо студентів описати, що саме є неподалік їхнього дому (які магазини, бізнес-центри, кафе, ресторани тощо) та визначити, що саме на їхню думку було б рентабельно заснувати в цьому районі, за можливості використовуючи нові лексичні одиниці.

Після цього ми розповідаємо студентам маленьку історію, в якій ідеться, як саме чоловік заснував власний бізнес і що його наштовхнуло на цю ідею. Текст цієї історії наведемо нижче:

"There is a story by S. Maugham, about a young man who visits a small town and wants to buy some cigarettes. He walks nearly a mile (about 1,5 km) before he finds a shop, so he goes back to the place where he started from and says: "I'll open a tobacconist here." He does and it is a great success. For the next twenty years, the man walked the streets of England looking for cigarettes. When he had to walk too far, he opened a shop there. He was a millionaire by the time he was 40" [1, p. 38].

Після цієї історії студентам пропонується обговорити зі своїми бізнес-партнерами (студентами, що працюють в одній міні-групі) можливості відкриття того чи іншого бізнесу. Молодим людям видається план місцевості із розташуванням супермаркетів, кафе, магазинів, щоб вони могли проаналізувати, який саме бізнес рентабельно було б відкрити в цьому районі. Як правило, ідеї студентів щодо відкриття того чи іншого бізнесу сильно відрізняються у межах однієї групи. Тому студентам надається установка бути ввічливими, з повагою ставитися до ідей інших учасників гри і намагатися тактично висловити та відстояти власну думку.

Вважаємо, що такий вид навчальної діяльності не тільки розвиває словниковий запас студентів і навички усного мовлення, але й вчить із повагою ставитися до думки інших людей, що потім із класної кімнати переноситься у реальне життя. До того ж з досвіду роботи можна стверджувати, що така організація навчального процесу значно підвищує мотивацію до вивчення англійської мови, адже молоді люди розуміють, де саме вони можуть використовувати ці знання, уміння та навички.

Ще одним яскравим прикладом впровадження у навчальний процес ідей педагогіки співробітництва (пізнання себе; гуманізація освітнього процесу; розвиток громадянської та соціальної позиції осіб, що навчаються) є обговорення теми "Cultural Difference". Як правило, для обговорення національних стереотипів в академічних групах із високим рівнем знань ми використовуємо методичні розробки оксфордського підручника "New English File" (Upper-Intermediate). На початку опрацювання цієї теми викладач дає завдання студентам порівняти стереотипи представників чотирьох країн (Англії, США, Ірландії та Шотландії), назвати їхні позитивні та негативні характеристики. Після короткого обговорення студентам пропонується аудіозапис, в якому надається опис кожної з національностей. Завдання студентів – порівняти їхні ідеї з тим, що вони почули [2, с. 30]. Вважаємо, що такий *warming-up* налаштовує студентів на подальше обговорення теми різниці в культурі різних народів.

Після цього викладачем організується дискусія з проблемних питань. Зокрема, студентам пропонується дати розгорнуті відповіді на такі питання, як:

- різниця у культурі може спричинити проблеми та нерозуміння. Чи не краще жити у власній країні та залишити думки щодо імміграції?;
- на вашу думку, краще жити у монокультурному чи полікультурному суспільстві?;
- чи погоджуєтесь ви з тим, що краще вивчати іноземну мову міжнародного спілкування, ніж менш популярні мови?;
- як ви ставитесь до шлюбу з представником іншої культури? Проаналізуйте переваги та недоліки такого шлюбу?;
- як культура США (Англії) відрізняється від культури України тощо.

Під час обговорення цих питань викладач постійно підводить студентів до думки щодо необхідності поважати себе та представників інших культур і релігій, прийняття їхньої культури та світогляду.

Висновки. Ми глибоко переконані, що завдання викладача іноземної мови полягає не тільки у наданні студентам ґрунтовних знань та вмінь із предмета, що вивчається, але й у прищепленні молодим людям загальнолюдських цінностей, поваги до представників інших культур і націй. Саме тому під час обговорення англійських текстів і проведення дискусій на різні теми необхідно постійно звертати увагу студентів на необхідність толерантного ставлення до позицій і переконань іншої людини, підтримувати один одного, виражати позицію, що відрізняється від позиції опонента, у коректній і м'якій формі.

Надалі планується проаналізувати вплив особистості викладача на становлення та розвиток студентів.

Використана література:

1. Cammidge M. Speaking Extra. A Resource Book of Multi-level Skills Activities / M. Cammidge. – Cambridge: Cambridge University Press, 2004. – 128 p.
2. Oxenden C. New English File. Upper-Intermediate Students' Book. / C. Oxenden, S. Latham-Koening. – Oxford University Press, 2005. – 162 p.
3. Зуєва М. В. Організація навчально-педагогічного співробітництва у навчально-виховному процесі вищої школи / М. В. Зуєва // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: зб. наук. пр. / ред. Л. Л. Товажнянський, О. Г. Романовський. – Харків: НТУ "ХПІ", 2010. – Вип. 25 (29). – С. 156–163.
4. Рагулько О. Л. Педагогіка співробітництва – сучасна педагогічна технологія формування особистості учня (дослідження спадщини великого педагога В. О Сухомлинського) / О. Л. Рагулько // Мат-ли I Всеукр. наук.-пр. конф "Педагогічна персонал істика", присвяченої 160-річчю від дня народження С. Ф. Русової (25 лютого 2016 р., м. Івано-Франківськ, Україна) / за заг. ред. Т. К. Завгородньої. – Івано-Франківськ, 2016. – С. 49–55.
5. Сердюк В. Н., Котова А. В. Проблемное обучение – основной прием активизации процесса преподавания иностранных языков студентам неязыковых специальностей / В. Н. Сердюк, А. В. Котова // Вопросы методики преподавания в ВУЗе: сб. ст. СПб. гос. политех. ун-та / Под. ред. д-ра пед. наук проф. Н. И. Алмазовой. – Санкт-Петербург: Изд-во Политехнического ун-та. – Вып. 5 (19-1), 2016 г. – С. 169–175.
6. Цікра І. О., Куліда І. М. Педагогіка співробітництва – основа сучасної моделі навчально-виховного процесу у вищих військових навчальних закладах / І. О. Цікра, І. М. Куліда // Збірник наукових праць "Військова освіта" Національного університету оборони України. – 2013. – № 2 (28). – С. 172–180.

References:

1. Cammidge M. Speaking Extra. A Resource Book of Multi-level Skills Activities. Cambridge: Cambridge University Press, 2004. – 128 p.
2. Oxenden C. New English File. Upper-Intermediate Students' Book. Oxford: Oxford University Press, 2005. – 162 p.
3. Zuyeva M. V. Organizaciya navchal'no-pedagogichnogo spivrobitny'cziva u navchal'no-vy'xovnomu procesi vy'shhoyi shkoly / M. V. Zuyeva // Problemy' ta perspekty'vy' formuvannya nacional'noyі gumanitarno-texnichnoyі elity'. – Kharkiv: NTU "XPI", 2010. – Vy'p. 25 (29). – S. 156–163 [in Ukrainian].
4. Ragul'ko O. L. Pedagogika spivrobitny'cziva – suchasna pedagogichna tehnologiya formuvannya osoby'stosti uchnya (doslidzhennya spadshhy'ny' vely'kogo pedagoga V. O Suxomly'ns'kogo) / O. L. Ragul'ko // Mat-ly' I Vseukr. nauk.-pr. konf "Pedagogichna personalisty'ka", pry'svyachenij 160-richchayu vid dnya narodzhennya S. F. Rusovoyi (25 lyutogo 2016 r., m. Ivano-Frankivs'k, Ukrayina). – Ivano-Frankivs'k, 2016. – S. 49–55 [in Ukrainian].
5. Serdyuk V. N., Kotova A. V. Problemnoe obuchenye – osnovnoj pry'em akty'vy'zacy'y' processa prepodavany'ya u'nostrannyx yazykov studentam neyazykovyx specy'al'nostej / V. N. Serdyuk, A.V. Kotova // Vopross metody'ky' prepodavany'ya v VUZe: sb. st. SPb. Gos. Poly'texny'ch. un-ta. – Saint Petersburg: Y'zd-vo Poly'texny'cheskogo un-ta, 2016. – Vyp. 5 (19-1). – S. 169–175 [in Russian].
6. Cikra I. O., Kulida I. M. Pedagogika spivrobitny'cziva – osnova suchasnoyі modeli navchal'no-vy'xovnogo procesu u vy'shhy'x vijs'kovy'x navchal'ny'x zakladax / I. O. Cikra, I. M. Kulida // Vijs'kova osvita – Nacional'nogo universy'tetu oborony' Ukrayiny', 2013. – № 2 (28). – S. 172–180. [in Ukrainian].

Черныш Л. Н. Реализация идей педагогики сотрудничества во время преподавания английского языка студентам экономических специальностей

В статье представлено определение педагогики сотрудничества. Установлено, что педагогика сотрудничества способствует повышению интереса к учебе и формированию у студентов общечеловеческих ценностей. Представлены основные идеи педагогики сотрудничества (познание и усвоение истинно человеческих ценностей, познание себя, гуманизация учебного процесса и так далее). Представлен опыт внедрения идей педагогики сотрудничества во время занятий по английскому языку со студентами экономических специальностей на примере тем "Business Propositions" и "Culture Differences". Представлены основные функции педагога, которые заключаются в формировании языковой компетентности студентов, с одной стороны, и привитии молодым людям идей педагогики сотрудничества – с другой.

Ключевые слова: идеи педагогики сотрудничества, студенты, английский язык, учебный процесс.

Chernysh L. M. Implementation of cooperation pedagogy ideas at English classes to students of economic specialties

The article presents the definition of pedagogy of cooperation. It has been established that the pedagogy of cooperation heightens interest in learning and universal values formation. The main ideas of the pedagogy of cooperation (universal human values knowledge and learning, self-knowledge, teaching and learning process humanization etc.) are presented. The experience of the implementation of pedagogy of cooperation ideas during English classes to students of economic specialties on the example of the topics "Business Propositions" and "Culture Differences" is presented. The main functions of the teacher are presented; they consist in the students' language competence formation on the one hand, and teaching young people the ideas of cooperation on the other hand.

Key words: cooperation pedagogy ideas, students, English language, teaching and learning activities.